

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

УДК 316:44:330.131.7

DOI: <https://doi.org/10.32847/business-navigator.66-5>

Костенко А.М.

аспірантка

*Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Мамутова Національної академії наук України»*

Kostenko Anna

Postgraduate Student

*State Organization “V. Mamutov Institute of Economic
and Legal Research of the National Academy of Sciences of Ukraine”*

ГЕРМЕНЕВТИКА РИЗИКІВ В КОНТЕКСТІ АСИМЕТРІЇ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ РЕГІОНІВ

Костенко А.М. Герменевтика ризиків в контексті асиметрії доходів населення регіонів. У статті запропоновано на основі герменевтичного підходу встановити сутність категорії «ризик» у контексті асиметрії доходів населення регіонів, що дає змогу реконструювати загальні положення в манері, сумісної із сучасною економічною теорією та галузю власного наукового інтересу. Проведено оглядовий аналіз оригінальних текстів різних авторів щодо тлумачення поняття «ризик». Представлено синопсис категорії «ризик», на засадах якого виокремлено загальні положення та висунуто гіпотезу щодо авторського розуміння сутності ризику з огляду на асиметрію доходів. Зіставлено авторське визначення з тлумаченнями інших авторів. Проведено статистичне та емпіричне обґрунтування висунутої гіпотези. Запропоновано авторське бачення сутності категорії «ризик» у контексті асиметрії доходів населення регіонів.

Ключові слова: ризик, герменевтика, доходи, асиметрія доходів населення, регіон.

Костенко А.М. Герменевтика ризиків в контексті асиметрії доходів населення регіонів. В статті пропонується на основі герменевтичного підходу встановити сутність категорії «ризик» в контексті асиметрії доходів населення регіонів, що дозволяє реконструювати загальні положення в манері, сумісної із сучасною економічною теорією та галузю власного наукового інтересу. Проведено оглядовий аналіз оригінальних текстів різних авторів щодо тлумачення поняття «ризик». Представлено синопсис категорії «ризик», на основі якого виокремлено загальні положення та висунуто гіпотезу щодо авторського розуміння сутності ризику з огляду на асиметрію доходів. Зіставлено авторське визначення з тлумаченнями інших авторів. Проведено статистичне та емпіричне обґрунтування висунутої гіпотези. Запропоновано авторське бачення сутності категорії «ризик» у контексті асиметрії доходів населення регіонів.

Ключевые слова: риск, герменевтика, доходы, асимметрия доходов населения, регион.

Kostenko Anna. Hermeneutics of risks in the context of income asymmetry in the regions. The economic, socio-political transformation influenced the mechanisms and nature of making state, regional local decisions, and also contributed to a change in the direction and strength of the impact of risks in the system of which complex processes are taking place. So, some risks weaken, others increase, some are modified, new types of risks appear. The trans-

formations taking place in society directly affect the state of the labor market and the incomes of the population of the regions. The asymmetry in income creates the preconditions for changes in socio-economic development, which affect the possibility of realizing human capital in general. In this regard, there is a need to develop theoretical, methodological and practical provisions for the identification, prevention, and minimization of risks. The article proposes, on the basis of the hermeneutic approach, to establish the essence of the “risk” category in the context of the asymmetry of incomes of the population of the regions, which, unlike other approaches, allows us to reconstruct the general provisions in a manner compatible with modern economic theory and the area of one’s own scientific interest. The theoretical basis of hermeneutics has been formed. The author’s interpretation of risk hermeneutics is offered. The hermeneutic model of risk interpretation in the context of income asymmetry of the population of the regions is presented. A review analysis of the original texts of domestic and foreign authors of different periods, and scientific fields, regarding the interpretation of the concept of “risk” is carried out. A synopsis of the “risk” category is presented, on the basis of which general provisions are highlighted and a hypothesis is put forward, the author understands of the essence of risk, taking into account the asymmetry of income. Analyzed are the scientific interpretations of the understanding of the essence of risk by modern authors who have been studying the regional distribution of incomes of the population. The author’s definition of risk is compared with the interpretations of other scientists. Statistical and empirical substantiation of the hypothesis is carried out. The author’s vision of the essence of the “risk” category in the context of the income asymmetry of the population of the regions is proposed.

Key words: risk, hermeneutics, income, income asymmetry, region.

Постановка проблеми. Зміни, які відбуваються в сучасному світі, так чи інакше пов’язані з рівнем і якістю життя населення, найважливішою характеристикою яких є доходи. Гострота проблем формування та регулювання доходів населення підвищується з появою нових ризиків та їх стійкістю до наявних інструментів впливу на них (прогнозування, ідентифікації, мінімізації тощо). Пандемія Covid-19 у сукупності з настанням Четвертої промислової революції і переходом до цифрової ери, а також абсолютно нові реалії розвитку майбутніх поколінь, які регламентовані концепцією сталого розвитку, продовжують змінювати традиційні характеристики економіки й суспільства, обумовлюючи необхідність розроблення теоретико-методичного забезпечення економічної науки, тому дослідження герменевтики ризиків у контексті асиметрії доходів населення регіонів є актуальним та важливим науковим завданням сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нині герменевтична методологія загально-визнана як спосіб пізнання і використовується під час проведення досліджень у різних сферах суспільствознавства, зокрема філософії, соціології, економіці, правознавстві, психології.

Фундаментальні філософські положення, які перетиналися з економікою і сприяли розвитку економічної герменевтики, відображені в роботах В. Куайна (Willard Van Orman Quine), Х. Патнема (Hilary Whitehall Putnam) (аналітичний підхід); Х. Гадамера (Hans-Georg Gadamer), Д. Лавуа (Donald Charles Lavoie) (семантичний підхід); Б. Колдуелла (Bryus Dzh. Kolduyell), Д. Стіглера (George Joseph Stigler) (логічний підхід), Д. Макклоксі (Deirdre McCloskey) (риторичний підхід). Серед сучасних авторів, які приділяли увагу економічній герменевтиці, можна відзначити С. Бегичеву, Д. Назарова, С. Мішурова, А. Орехова, І. Пушкарьову, В. Рязанова.

Питання асиметрії доходів піднімалися у фундаментальних працях представників класичної англійської школи політичної економії А. Сміта (Adam Smith) і Д. Рікардо (David Ricardo) в межах трудової теорії вартості. Пізніше у вченні про додану вартість і товар К. Маркса (Karl Heinrich Marx) було представлено обґрунтування моделі розподілу доходів між різними класами.

Методологічні аспекти визначення рівня і критеріїв диференціації доходів населення, сили впливу на них різних ризиків досліджувалися в рамках неокласичного, кейнсіанського, маржиналістського, неоліберального,

монетаристського, інституційного та інших наукових напрямів і знайшли відображення у працях Г. Беккера (Gary Becker), Т. Веблена (Thorstein Bunde Veblen), Дж.М. Кейнса (John Maynard Keynes), Дж.Б. Кларка (John Bates Clark), Дж. Коммонса (John Rogers Commons), А. Маршалла (Alfred Marshall), Ф. Модільяні (Franco Modigliani), В. Ойкена (Walter Eucken), В. Парето (Vilfredo Pareto), А. Пігу (Arthur Cecil Pigou), А. Сена (Amartya Kumar Sen), Я. Тінбергена (Jan Tinbergen), М. Фрідмена (Milton Friedman), Дж. Хікса (Sir John Richard Hicks), Л. Ерхарда (Ludwig Erhard).

В українській науці проблеми асиметрії доходів населення регіонів відображені в дослідженнях Е. Бойченко, Е. Лібанової, О. Осауленко, Л. Черенько. Залежність рівня доходів населення регіонів України від ризику коронавірусної інфекції і карантинних заходів представлена в роботах С. Полякової, В. Шишкіна, А. Реута, О. Васильєва, Ю. Когатько, В. Заяць, Ю. Клименко, Т. Новосільської.

Незважаючи на те, що в науковому світі теорії ризиків і проблем доходів населення завжди приділялась і приділяється значна увага, питання формування, розподілу й перерозподілу доходів, їх впливу на економічний розвиток суспільства, а також проблеми нерівності досі залишаються на порядку денному. З урахуванням глобальних трансформацій і нових викликів (ризиків) виникає необхідність розроблення принципово нових науково-методичних підходів до їх розгляду в контексті асиметрії доходів населення регіонів, яким є герменевтичний підхід.

Формулювання завдання дослідження. Мета статті полягає в розробленні теоретичних та методичних положень щодо дослідження ризиків у контексті асиметрії доходів населення регіонів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перш за все слід зазначити, що формування доходів населення завжди пов'язане з різноманітними ризиками, набір і сила впливу яких перебувають у постійній динаміці і взаємодії. Узагальнення наукових поглядів у галузі ризиків дало змогу встановити наявність різних класифікацій, які пропонувалися авторами з урахуванням їх наукових інтересів.

Так, В. Антонюк, С. Березіна, О. Васильєв, Т. Заяць, О. Коломієць, Е. Лібанова сукупність ризиків поділяють за двома ознаками, а саме за способом впливу на економічне зрос-

тання; залежно від кінцевих цілей регіонів [1, с. 98; 2, с. 137–138; 3; 4, с. 143]. Г. Назарова, В. Надрага, Т. Кір'ян, М. Шаповал розглядають ризики через призму чинного в суспільстві порядку розподілу доходів між суб'єктами господарської діяльності [5, с. 222; 6, с. 76; 7, с. 75]. Н. Борецька, В. Близнюк, О. Новікова вважають, що ризики розвитку продуктивних сил і регіональної економіки необхідно розглядати через конкурентні переваги території [8, с. 165; 9, с. 131; 10].

Крім того, встановлено, що найбільша кількість досліджень, пов'язаних із вивченням ризиків, належать до фінансової сфери (фінансова безпека, ризик банкрутства). Так, у сучасній практиці широко відомими є методики оцінювання фінансових ризиків Е. Альтмана, Дж. Таффлера і Г. Тішоу, Г. Спрінггейта, Р. Лиса, Сайфулліна-Кадикова [11].

Однак оглядовий аналіз праць, присвячених вивченню розподілу доходів, також показав, що ризики в цій галузі знань є недостатньо вивченими. Сучасна наука не має у своєму розпорядженні універсального підходу та інструментарію систематизації великого масиву різнобічних даних. У зв'язку з цим автором дослідження пропонується вирішити зазначену проблему на основі використання герменевтичного підходу.

Слід зазначити, що в українській економічній науці філософська герменевтика поки що не отримала широкого застосування, але водночас вона широко використовується і визнається зарубіжними дослідниками-економістами. В основу дослідження природи ризиків, що впливають на формування доходів населення регіонів, покладено герменевтичний підхід Д. Стіглера, візуалізацію якого представлено на рис. 1.

Цей підхід дає змогу реконструювати загальні положення тлумачення категорії «ризик»: «теоретичне ядро статті <...> в манері, сумісної із сучасною економічною теорією та галуззю наукового інтересу» [12].

Під герменевтикою ризиків у роботі розуміється спосіб дослідження, що дає змогу зібрати та інтерпретувати специфічні дані (про ризики, асиметрію доходів), отримані в результаті практичної діяльності, які сприяють описанню параметрів будь-якого процесу або явища (складено автором).

Герменевтичний підхід інтерпретації ризиків у контексті асиметрії доходів населення регіонів передбачає пошук оригінального

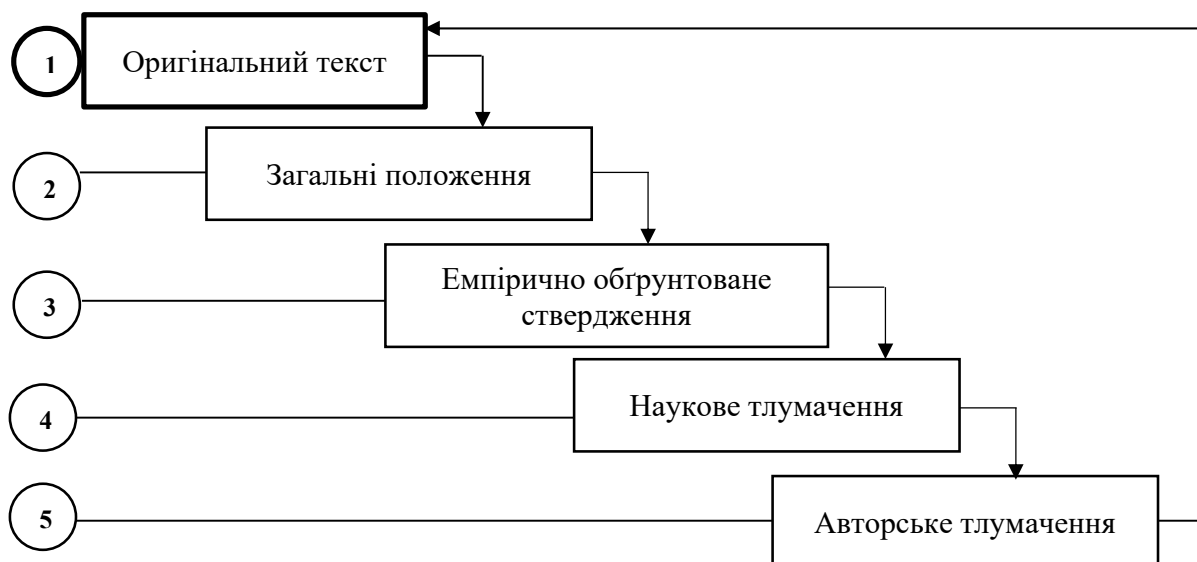

Рис. 1. Герменевтичний підхід інтерпретації ризиків у контексті асиметрії доходів населення регіонів

Джерело: складено автором на основі джерела [11]

тексту щодо тлумачення категорії «ризик» з різних галузей знань (філософії, психології, економіки, права тощо) задля його систематизації та подальшого уточнення через наукове й авторське тлумачення. За результатами узагальнення виводиться конкретне ствердження, яке підтверджується емпіричними даними (офіційні статистичні дані, дані спеціально або раніше проведених опитувань, спостережень тощо) та спирається на наукове й авторське тлумачення. Наукове тлумачення передбачає зіставлення різних визначень із сучасними економічними парадигмами та концепціями, на засадах чого формується власне бачення, що також зіставляється з оригінальними текстами [13, с. 20].

Термін «ризик» походить від грецьких слів “*risikon*”, “*ridsa*”, що означає «скеля». На думку мовознавців, етимологія цього слова бере початок із Південної Америки, саме до цього терміна апелювали американські народи, маючи на увазі підвищену небезпеку на морі [14].

У буквальному сенсі ризик означає «усвідомлену можливість небезпеки, сміливий, ініціативний вчинок, дію з надією на успіх, позитивний результат; можливість збитку або невдачі в якійсь справі». При цьому не в усіх сучасних словниках визначається це поняття, наприклад, у тлумачному словнику сучасних термінів не міститься тлумачення слів «ризик», «ризикувати» [15]. Хоча деякі вчені

відзначають, що проблема ризику виникла під час розгляду й аналізу таких філософських категорій, як свобода і необхідність, діяльність, визначеність і невизначеність, достовірність, у філософських словниках поняття «ризик», як і в окремих сучасних тлумачних словниках, відсутнє.

Широке тлумачення терміна «ризикувати» можна знайти в словнику В. Даля, до якого традиційно звертаються дослідники: «діяти на удачу, йти на невизначену справу, йти навмання, робити щось без точного розрахунку, піддаватися випадковості» [16]. Варто зазначити, що одне з тлумачень терміна «ризикувати», згідно з вищезазначеним словником, означає «піддаватися випадковості», а у філософії випадковість пов'язана з категорією необхідності, яка, на думку вчених, означає, що річ або явище може мати той чи інший вид, а може взагалі не існувати.

У психології ризик розглядається в трьох взаємопов'язаних аспектах, а саме як ступінь очікуваного неблагополуччя в разі невдачі, який обумовлено комплексною оцінкою ймовірності неуспіху і характеру можливих наслідків; як дія, що загрожує суб'єкту збитком (втраченою); як вибір між варіантами дії на користь більш безпечного, якщо результат останнього проблематичний і пов'язаний з можливістю несприятливих наслідків [14, с. 121].

Отже, ключовим аспектом для розуміння ризику в психології є поняття вибору. Ризик,

який завжди пов'язаний з ризикованою ситуацією, виникає тільки тоді, коли рішення приймається в умовах невизначеності, невідомості, коли потрібно зробити вибір з кількох варіантів.

Ризик як правова категорія пов'язаний з питаннями відповідальності за наслідки в результаті дій задля визначення характеру вчиненого правопорушення, тому досліджується в рамках адміністративного, господарського, кримінального, цивільного права.

Таким чином, категорія «ризик» використовується в багатьох галузях знань і має комплексний характер. Більш наглядно оригінальний текст тлумачення різних видів ризиків наведено у табл. 1.

Отже, аналіз оригінальних текстів сучасної економічної літератури свідчить про відсут-

ність єдиного визначення категорії «ризик». Втім, із таблиці видно, що більшість учених схиляється до визначення ризику як ймовірності виникнення негативних наслідків конкретної діяльності.

Покладаючись на герменевтичний підхід, зокрема синопсис категорії «ризик», ми дійшли висновку, що сутність ризику в контексті асиметрії доходів населення регіонів полягає у ймовірності виникнення негативних (у межах соціальної сфери) наслідків, які позначаються на життєдіяльності індивідів, соціальних груп і суспільства загалом.

Схожа думка висвітлюється у дослідженнях колективу авторів І. Заблудської, І. Попової, Н. Васильчук, О. Тхор, де визначаються ризики, під впливом яких відбувається формування сегментів регіонального ринку

Таблиця 1

Синопсис категорії «ризик»

Вид ризику	Характеристика
Виробничий	Пов'язаний з виробництвом продукції, виконанням робіт і наданням послуг, у процесі яких керівники підприємств вирішують проблеми неповного використання сировини, матеріалів, зростання собівартості, збільшення трудових витрат.
Економічний	Ризик, пов'язаний з подоланням часткової невпевненості у виробничо-економічних відносинах на засадах імовірнісних оцінках досягнення як позитивного, так і негативного результатів.
Соціальний	Небезпека, яка виникає і виявляється в межах соціальної сфери суспільства, що має негативні соціальні наслідки та позначається на життєдіяльності індивідів, соціальних груп і суспільства загалом.
Екологічний	Ризик, пов'язаний із забрудненням навколишнього середовища й обумовлений перетворюючою діяльністю людини у виробництві.
Фінансовий	Можливість настання ймовірної події або сукупності подій, що приводять до прямого фінансового збитку.
Підприємницький	Виникає за будь-яких видах підприємницької діяльності, пов'язаних з виробництвом товарів, послуг, їх реалізацією, товарно-грошовими й фінансовими операціями, комерцією тощо.
Комерційний	Збитки, втрати, що виникають у процесі реалізації готової продукції, товарів і послуг.
Інвестиційний	Можливість виникнення збитків у процесі інвестиційної діяльності.
Кредитний	Небезпека несплати позичальником основного займу і відсотків кредиту.
Діловий	Небезпека зниження або втрати здатності економічного суб'єкта підтримувати досягнутий рівень доходу на вкладений капітал.
Ціновий	Імовірність грошових втрат через коливання цін на продукцію і товари в результаті зміни ринкового попиту на них.
Правовий	Ризик, пов'язаний з питаннями відповідальності за наслідки в результаті дій задля визначення характеру вчиненого правопорушення.
Політичний	Пов'язаний з непередбачуваними діями, заходами законодавчих або виконавчих органів влади іноземних держав, підприємців чи просто приватних осіб цієї держави.

Джерело: складено автором на засадах узагальнення джерел [11; 14; 17, с. 6751]

праці. До таких ризиків віднесені безробіття, зниження рівня життя населення, скорочення чисельності працездатного населення, вибір державою соціальної політики, неадекватної суспільним реаліям [18].

Причини та наслідки нерівності розподілу доходів, а також їх вплив на регіональний соціум діагностуються у дослідженнях Е. Бойченко. Авторка також розглядає ризики криз призму ймовірності виникнення негативних наслідків, які необхідно і можна передбачити за допомогою моно- і поліпоказників (розмір і структура міграційних потоків, рівень народжуваності та смертності, статевовікова структура населення, частка осіб непрацездатного віку, рівень захворювання та смертності населення тощо) [19].

В дослідженнях співробітників Інституту демографії ім. М. Птухи, присвячених демографічним аспектам розвитку регіонів, асиметрія доходів населення розглядається як об'єктивний ризик, що спричиняє зниження народжуваності, стрімке демографічне старіння, депопуляцію, міграцію, формування територіальної демографічної деградації, обезлюднення тощо [3, с. 21].

Таким чином, представлені загальні положення дали змогу, з одного боку, підтвердити гіпотезу «ризик у контексті асиметрії доходів населення регіонів – це ймовірність виникнення негативних (у межах соціальної сфери) наслідків, які позначаються на життєдіяльності індивідів, соціальних груп і суспільства загалом», а з іншого боку, дійти висновку, що асиметрія доходів населення регіонів сама по собі є ризиком з точки зору соціально-економічних відносин. Крім того, з'ясовано, що одні автори вважають ризик об'єктивною категорією [3; 4], а інші – суб'єктивною, яка орієнтована на дії суб'єкта, враховує усвідомлення наслідків, вибір поведінки [18; 19]. Спираючись на сказане, вважаємо, що доцільно в межах цього дослідження ризик у контексті асиметрії доходів населення регіонів розглядати як суб'єктивно-об'єктивну категорією одночасно, оскільки все, що відбувається в процесі формування та розподілу доходів, залежить певною мірою від суб'єктів, які об'єктивно оцінюють ситуацію, що склалася.

За герменевтичного підходу, висунута гіпотеза потребує емпіричного обґрунтування. Раніше проведений аналіз структурних змін доходів населення регіонів України (А. Костенко) дав змогу встановити, що соціальна

структура сучасного українського суспільства відповідає латиноамериканському типу, який характеризується більшістю бідних, незначною кількістю середньозабезпечених і вузьким колом багатих. Офіційні дані Державної служби статистики України дали змогу встановити що асиметрія у доходах найменш і найбільш забезпечених українців за період 2014–2019 рр. складала 16,7 пунктів.

В соціологічних дослідженнях стратифікації українського суспільства Центру Разумкова за цей же період зафіксовано розрив у доходах найбагатших і найбідніших верств населення на рівні 60% [20; 21]. Варто відзначити, що така тенденція зберігалась протягом усього аналізованого періоду. Однак у 2019 р. ризик Covid-19 обумовив певні зміни розподілу реальних наявних доходів населення регіонів, які пов'язані з їх додатковим скороченням ще на 7,3%. Слід зазначити, що таке падіння відбулося вперше з 2016 р. [20].

Отже, наведені аргументи доводять, що ризик у контексті асиметрії доходів населення регіонів полягає у ймовірності виникнення негативних (у межах соціальної сфери) наслідків (зниження ділової активності, заробітної плати й зростання безробіття), які позначаються на життєдіяльності індивідів, соціальних груп і суспільства загалом.

Висновки. У статті запропоновано на основі герменевтичного підходу встановити сутність категорії «ризик» у контексті асиметрії доходів населення регіонів. Сформовано теоретичний базис герменевтики. Запропоновано авторське тлумачення герменевтики ризику. Представлено герменевтичну процедуру встановлення сутності ризиків у контексті асиметрії доходів населення регіонів. Проведено оглядовий аналіз оригінальних текстів вітчизняних і зарубіжних авторів різних періодів і наукових галузей щодо тлумачення поняття «ризик», у результаті якого зроблено висновок про складність виокремлення певного виду ризику в ідеальному, чистому вигляді, оскільки кожен із них дуже тісно пов'язаний з явищами й процесами, що протікають в інших сферах суспільства. Представлено синопсис категорії «ризик», на основі якого виділено загальні положення й висунуто гіпотезу щодо розуміння сутності ризику з урахуванням асиметрії доходів. Проаналізовано наукові тлумачення сутності ризику сучасних авторів, що займалися дослідженнями регіонального розподілу доходів

населення. Зіставлено авторське визначення ризику з іншими тлумаченнями. Проведено статистичне й емпіричне обґрунтування гіпотези. Запропоновано авторське визначення ризику в контексті асиметрії доходів населення регіонів, сутність якого полягає у ймо-

вірності виникнення негативних (у межах соціальної сфери) наслідків (зниження ділової активності, заробітної плати й зростання безробіття), які позначаються на життєдіяльності індивідів, соціальних груп і суспільства загалом.

Список використаних джерел:

1. Антонюк В. Соціальні ризики як детермінанта соціального захисту населення. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2008. Т. 2. № 2. С. 96–99.
2. Березіна С. Сучасні і майбутні ризики в соціальній сфері України. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 32. С. 131–141.
3. Людський розвиток в Україні: інституційне підґрунтя соціальної відповідальності : монографія / за ред. Е. Лібанової ; відп. за вип. О. Макарова, О. Хмелевська. Київ : Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. Птухи НАН України, 2017. 368 с.
4. Коломієць О. Трудоресурсна безпека в системі національної безпеки України. *Стратегічні пріоритети*. 2014. № 2 (31). С. 140–146.
5. Назарова Г. Кадрова безпека підприємства: загрози, ризики, функції та методи управління. *Формування ринкової економіки : збірник наукових праць*. Т. 2 : Праця в XXI столітті: нові тенденції, соціальний вимір, інноваційний розвиток. Київ : КНЕУ, 2012. С. 220–230.
6. Надрага В. Управління соціальними ризиками: сутність та механізми. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2016. Вип. 2. С. 71–79.
7. Кір'ян Т., Шаповал М. Визначення впливу різноманітних видів, форм зайнятості та безробіття населення на стан національного ринку праці. *Вісник економічної науки України*. 2015. № 1. С. 72–81.
8. Борецька Н. Механізми управління ризиками у сфері охорони праці. Огляд цін українського та світового товарних ринків. *Держзовнішінформ*. 2007. № 2. С. 164–167.
9. Близнюк В. Ринок праці України та ризик його функціонування. *Економіка і прогнозування*. 2008. № 1. С. 121–135.
10. Новікова О. Оцінка соціальних ризиків в регіонах України як підстава для прийняття управлінських рішень щодо їх подолання. URL: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/July08/08.htm> (дата звернення: 10.08.2021).
11. Лаптев С. та ін. Комплексне забезпечення економічної безпеки підприємств : монографія / ред. М. Копитко. Київ : Університет економіки та права «КРОК», 2017. 508 с.
12. Stigler G.J. Textual Exegesis as a Scientific Problem. *Economica, New Series*. 1965. Vol. 32. № 128. URL: <https://www.jstor.org/stable/2296643> (дата звернення: 04.09.2021).
13. Бигичева С., Назаров Д. Экономическая герменевтика. *Известия УрГЭУ*. 2014. № 2 (52). С. 18–27.
14. Базилевич В. Економічні ризики. Київ : Знання, 1998. 374 с.
15. Лопатин В., Лопатина Л. Толковый словарь современного русского языка. Москва : Эксмо, 2013. 928 с.
16. Даль В. Толковый словарь живого великорусского языка. Москва : Прогресс ; Универс, 1994. 1120 с.
17. Галкін А., Попова Ю., Чуприна Є., Шаповаленко Д. Взаємодія логістики 4.0 і споживчого маркетингу з використанням ІКТ. *Перевага освіти і управління інноваціями через Vision 2020 : матеріали 33-ї конференції Міжнародної асоціації управління бізнес-інформацією, IBIMA 2019*. 2019. Т. 33. С. 6751–6760.
18. Заблудська І. та ін. Сегментація регіонального ринку праці : монографія. Луганськ : Ноулідж, 2012. 200 с.
19. Бойченко Е. Відтворення продуктивних сил в контексті розвитку регіонального соціуму: питання теорії, практики, діагностики : монографія. Київ : ХайТек Прес, 2015. 372 с.
20. Доходи та витрати населення 2020 : статистичний збірник. Київ : Державний комітет статистики України, 2021. 95 с.
21. Середній клас в Україні: уявлення і реалії. Київ : Заповіт, 2015. 258 с. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2016_Ser edn_klas.pdf (дата звернення: 11.09.2021).

References:

1. Antoniuk V. (2008) Sotsialni ryzyky yak determinanta sotsialnoho zakhystu naseleння [Social risks as a determinant of social protection of the population]. *Visnik of Khmelnytskyi National University*, vol. 2. no. 2, pp. 96–99 pp.
2. Berezina S. (2018) Suchasni i maibutni ryzyky v sotsialnii sferi Ukrainy [Current and future risks in the social sphere of Ukraine]. *Black Sea Economic Studios*, vol. 32, pp. 131–141 pp.
3. Vasyliev O., Horemykina Yu., Zhakhovska V., Zaiats T. (2017) Liudskiyi rozvytok v Ukraini: instytutsiine pidgruntia sotsialnoi vidpovidalnosti [Human Development in Ukraine: Institutional Foundations of Social Responsibility]. Kyiv: Institute of Demography and Social Research named after M. Ptukhi NAS of Ukraine. (in Ukrainian)
4. Kolomiets O. (2014) Trudoresursna bezpeka v systemi natsionalnoi bezpeky Ukrainy [Labor resource security in the national security system of Ukraine]. *Strategic priorities*, no. 2 (31), pp. 140–146.
5. Nazarova H. (2012) Kadrova bezpeka pidpriemstva: zahrozy, ryzyky, funktsii ta metody upravlinnia [HR security of the enterprise: threats, risks, functions and management methods]. *Proceedings of the Work in the XXI century: new trends, social dimension, innovative development* (Ukraine, Kiev, April 11–13, 2012), Kyiv: KNEU, pp. 220–230.
6. Nadraha V. (2016) Upravlinnia sotsialnyimi ryzykamy: sutnist ta mekhanizmy [Social risk management: essence and mechanisms]. *Problems of a systems approach in economics*, vol. 2, pp. 71–79
7. Kirian T., Shapoval M. (2015) Vyznachennia vplyvu riznomanitnykh vydiv, form zainiatosti ta bezrobittia naseleння na stan natsionalnoho rynku pratsi [Determination of the influence of various types, forms of employment and unemployment of the population on the state of the national labor market]. *Bulletin of Economic Science of Ukraine*, no. 1, pp. 72–81.
8. Boretska N. (2007) Mekhanizmy upravlinnia ryzykamy u sferi okhorony pratsi. Ohliad tsin ukraïnskoho ta svitovoho tovarnykh ryнкiv [Risk management mechanisms in the field of labor protection. Review of prices of Ukrainian and world commodity markets]. *Derzhzovnishinform*, no. 2, pp. 164–167.
9. Blyzniuk V. (2008) Rynok pratsi Ukrainy ta ryzyk yoho funktsionuvannia [The labor market of Ukraine and the risk of its functioning]. *Economics and forecasting: Scientific and analytical journal*, no. 1, pp. 121–135.
10. Novikova O. (2008) Otsinka sotsialnykh ryzykiv v rehionakh Ukrainy yak pidstava dlia pryiniattia upravlinskykh rishen shchodo yikh podolannia [Assessment of social risks in the regions of Ukraine as a basis for making management decisions to overcome them]. Google Academy. Available at: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/Juli08/08.htm> (accessed 10 August 2021).
11. Laptiev S., Alkema V., Sidak V., Kopytko M. (2017) Kompleksne zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv [Comprehensive economic security of enterprises]. (eds. Kopytko M.I.), Kyiv: University of Economics and Law “KROK”. (in Ukrainian)
12. Stigler G.J. (1965) Textual Exegesis as a Scientific Problem. *Economica, New Series (electronic journal)*, vol. 32, no. 128, pp. 447–450. Available at: <https://www.jstor.org/stable/2296643> (accessed 04 September 2021).
13. Bigicheva S., Nazarov D. (2014) Ekonomicheskaya germeneytika [Economic hermeneutics]. *Izvestia USUE*, vol. 2, no. 52, pp. 18–27.
14. Bazylevych V. (1998) Ekonomichni ryzyky [Economic risks]. Kyiv: Knowledge. (in Ukrainian)
15. Lopatin V., Lopatina L. (2013) Tolkovyy slovar' sovremennogo russkogo yazyka [Explanatory dictionary of the modern russian language]. Moscow: Eksmo. (in Russian)
16. Dal' V. (1994) Tolkovyy slovar' zhivogo velikorusskogo yazyka [Explanatory Dictionary of the Living Great Russian Language]. Moscow: Progress; Univers. (in Russian)
17. Halkin A., Popova Yu., Chupryna Ye., Shapovalenko D. (2019) Vzaiemodiia lohistyky 4.0 i spozhyvchoho marketynhu z vykorystanniam IKT [Logistics 4.0 Modeling and Marketing with ICT Visitors]. Proceedings of the *International Association of Business Administration, IBIMA News 2019: Revision of 2020*. (Ukraine, Kiev, March, 09–01 2019), Kiev: Ukrizdat, vol. 33, pp. 6751–6760.
18. Zablodska I., Popova I., Vasylchuk N., Tkhor O. (2012) Sehmentatsiia rehionalnoho rynku pratsi [Segmentation of the regional market]. Lugans'k: Nowlidzh. (in Ukrainian)
19. Boichenko E. (2015) Vidtvorennia produktyvnykh syl v konteksti rozvytku rehionalnoho sotsiumu: pytannia teorii, praktyky, diahnostyky [The creation of productive forces in the context of the development of the regional society: nutrition of theory, practice, diagnostics]. Kyiv: HiTech Press. (in Ukrainian)
20. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2021) *Dokhody ta vytraty naseleння 2020* [Income that vitrati population 2020]. Kyiv: Informatsiino-analitychne ahentstvo.
21. Tsentrazumkova (2015) *Serednii klas v Ukraini: uivlennia i realii* [Middle class in Ukraine: manifestation and reality]. Kyiv: Zapovit.